

Погоджуємося з думкою Я.С. Приходька про те, що для активізації кредитно-інвестиційної діяльності потрібен комплекс заходів на рівні держави, спрямованих як на стимулювання платоспроможного попиту на кредит, так і пропозиції кредитних ресурсів банківськими установами [5].

Висновки. Отже, проведений аналіз сучасного стану інвестиційного банківського кредитування дає підстави для формулювання узагальнюючих висновків, а саме:

- кредитно-інвестиційна діяльність займає вагомий частку у активних операціях комерційних банків, які, вирішуючи дилему «прибуток-ризик», можуть надавати перевагу кредитним чи інвестиційним операціям;

- рівень кредитно-інвестиційної активності банківського сектора залежить від впливу політичних, макро- та мікроекономічних чинників, які постійно змінюються в соціально-економічній системі України та впливають на поведінку як комерційних банків, так і інших економічних суб'єктів;

- обсяги кредитно-інвестиційної діяльності банківського сектору зумовлюються характером і обсягом сформованої ресурсної бази та залежать від можливостей банків забезпечити достатній рівень грошових ресурсів, залучених на довгостроковій основі;

- спостерігається зниження попиту серед економічних суб'єктів на довгострокові інвестиційні кредити через нестабільне політичне середовище, низькі

темпи розвитку економіки, девальваційні очікування, високі відсоткові ставки;

- відсутність дієвих стимулів банківського інвестиційного кредитування державою.

Сталий розвиток та ефективне функціонування економіки України можливе лише за умов залучення достатніх обсягів кредитно-інвестиційних вкладень. Тому подальші дослідження потрібно спрямувати на пошук дієвих заходів стимулювання кредитно-інвестиційної діяльності комерційних банків.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Капітальні інвестиції за джерелами фінансування за період 2007–2013 рр. [Електронний ресурс] / Державна служба статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>. – Назва з екрана.
2. Показники діяльності банків України за період 2007–2013 рр. [Електронний ресурс] / Асоціація українських банків. – Режим доступу : http://aub.org.ua/index.php?option=com_content&task=view&id=8005&Itemid=69. – Назва з екрана.
3. Аналітичний огляд банківської системи України за 2013 рік [Електронний ресурс] / Національне рейтингове агентство «Рюрік». – Режим доступу : http://www.rurik.com.ua/documents/research/bank_system_4_kv_2013_review.pdf.
4. Колодізов О.М. Кредитно-інвестиційна діяльність банків України: сучасний стан і перспективи розвитку / О.М. Колодізов, Н.М. Власенко // Бізнес-інформ. – 2013. – № 11. – С. 342-347.
5. Приходько Я.С. Вплив кредитної діяльності на економіку України [Електронний ресурс] / Я.С. Приходько. – Режим доступу : http://www.ekmair.ukma.kiev.ua/bitstream/123456789/3276/1/Prykhodko_Vplyv_kredytnoi_dialnosti.pdf.

УДК 336.025

Сідельникова Л.П.

*кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри податкової та бюджетної політики
Херсонського національного технічного університету*

ФІСКАЛЬНА КОМПОНЕНТА МИТНОГО ПОСТАУДИТУ

Визначено категоріальну сутність поняття «митний постаудит». Висвітлені існуючі дисбаланси в оподаткуванні експортно-імпортних операцій в Україні. Розраховано втрати державного бюджету від тіньових схем у сфері зовнішньоекономічної діяльності та фискальні ефекти митного постаудиту.

Ключові слова: податкові надходження, бюджетні ресурси, втрати бюджету, митний постаудит, документальні перевірки.

Сідельникова Л.П. ФИСКАЛЬНАЯ КОМПОНЕНТА ТАМОЖЕННОГО ПОСТАУДИТА

Определена категориальная сущность понятия «таможенный постаудит». Освещены существующие дисбалансы в налогообложении экспортно-импортных операций в Украине. Рассчитаны потери государственного бюджета от теневых схем в сфере внешнеэкономической деятельности и фискальные эффекты таможенного постаудита.

Ключевые слова: налоговые поступления, бюджетные ресурсы, потери бюджета, таможенный постаудит, документальные проверки.

Sidelnikova L.P. FISCAL COMPONENT OF POST-CLEARANCE AUDIT

Categorical essence of the concept of «post-clearance audit» is defined. Existent imbalances in the taxation of export-import operations in Ukraine are exposed. The losses of the state budget from shadow schemes in the field of foreign trade and fiscal effects of the post-clearance audit are calculated.

Keywords: tax revenues, budgetary resources, budget losses, post-clearance audit, documentary checks.

Постановка проблеми. На сучасному етапі економічних трансформацій одним із найважливіших завдань державного управління є забезпечення фінансування суспільних видатків бюджетними ресурсами, обмеженість яких є основною причиною дисбалансів системи державних фінансів в умовах падіння

темрів економічного зростання і збільшення обсягів споживання. Інституційні перетворення вітчизняної соціально-економічної системи вимагають підвищення ефективності формування ресурсів бюджету без істотного зниження рівня оподаткування та необґрунтованого збільшення позикового забезпечення

функціонування держави. За таких умов підвищується значення податкового та митного контролю як джерела додаткових надходжень до бюджетів всіх рівнів. З огляду на те, що третину доходів Державного бюджету України складають митні платежі, діяльність використання інструментів митного постаудиту у значній мірі сприяє зниженню фіскальних ризиків в Україні.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання особливостей проведення митного контролю, у тому числі митного постаудиту, та шляхів його вдосконалення розглядалися в публікаціях таких авторів, як А. Агапова, І. Бережнюк, О. Вакульчик, Л. Воронова, С. Герцаківський, О. Гончарук, О. Дем'янюк, Т. Єднак, Н. Єсипчук, Д. Олійник, П. Пашко, В. Туржанський, О. Фрадинський, О. Яковенко. Проте фіскальні ефекти митного постаудиту у вітчизняній науковій літературі висвітлені недостатньо.

Постановка завдання. Метою статті є визначення категоріальної сутності поняття «митний постаудит», виявлення існуючих дисбалансів в оподаткуванні експортно-імпорتنних операцій в Україні, розрахунок втрат державного бюджету від тінювих схем у сфері зовнішньоекономічної діяльності та дослідження фіскальних ефектів митного постаудиту у системі формування бюджетних ресурсів держави.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз робіт вітчизняних та зарубіжних авторів доводить, що у науковому середовищі відсутня єдина дефініція процедур контролю після митного оформлення. Зарубіжні науковці та практики використовують такі терміни: «postcustoms audit», «post-customs control», «post-clearance audit», «post-clearance control», «post-entry audit»; вітчизняні – «митний постаудит контроль», «митний постаудит», «постмитний контроль».

Так, П. Пашко трактує митний постаудит контроль як метод контролю економічних операторів шляхом перевірки їх рахунків, обліку та систем [1, с. 8]. І. Співак тлумачить митний постаудит як перевірку діяльності учасників зовнішньоекономічної діяльності, що здійснюється після завершення митного оформлення [2, с. 148]. Л. Копцева подає таке визначення митного постаудиту: «контроль за достовірністю відомостей, які пред'являються для проведення митного контролю та митного оформлення товарів та транспортних засобів, після їх випуску у вільний

обіг» [3, с. 63]. О. Вакульчик, О. Кнішек пропонують власну дефініцію постмитного контролю як системи заходів, методів та прийомів, які використовують посадові особи митних органів при організації та проведенні на основі методів аудиту контролю законності, повноти й достовірності відображення зовнішньоекономічних операцій у системі бухгалтерського обліку і звітності, правильності нарахування та своєчасності сплати митних податків і платежів підприємствами – суб'єктами ЗЕД до державного бюджету [4, с. 63].

Однак, незважаючи на різноманітність категоріального визначення, сутність усіх понять зводиться до того, що під митним постаудитом розуміють здійснення митного контролю шляхом подальшої поглибленої документальної перевірки суб'єкта зовнішньоекономічної діяльності після завершення митного оформлення товарів і транспортних засобів.

Прийняття нової редакції Митного кодексу України, який вступив у дію з 01.06.2012 року, стало суттєвим кроком у реформуванні митно-тарифного адміністрування. Документ спрямований на приведення вітчизняного митного законодавства у відповідність до Міжнародної конвенції про спрощення та гармонізацію митних процедур (Київська конвенція), Конвенції про тимчасове ввезення (Стамбульська конвенція), а також імплементацію у національне законодавство Рамкових стандартів безпеки Всесвітньої митної організації.

Так, відповідно до Київської конвенції, постаудит – це форма митного контролю, яку здійснюють митні органи для перевірки правильності та достовірності даних, зазначених у митних деклараціях, через вивчення бухгалтерських документів, рахунків, систем управління бізнесом після завершення митного оформлення [5].

Ґрунтуючись на цьому визначенні, Всесвітня митна організація (ВМО) трактує митний постаудит як процес, що дозволяє працівникам митних органів проводити контроль за достовірністю даних митних декларацій шляхом перевірки книг, записів, бізнес-систем, комерційних даних фізичних осіб/фірм, задіяних у міжнародній торгівлі [6, с. 8].

У Модернізованому митному кодексі ЄС (2008 р.) митний постаудит визначається як сукупність засобів митного контролю, який здійснюється після ви-

Таблиця 1

Бюджетні ресурси держави, сформовані за рахунок митних платежів

Показники	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Податок на додану вартість з ввезених на територію України товарів, млрд грн	41,7	81,0	73,2	73,4	96,0	101,6	96,5
Акцизний податок з ввезених на митну територію України підакцизних товарів (продукції), млрд грн	1,5	2,6	3,7	4,6	7,8	9,8	8,9
Мито, млрд грн	9,9	12,1	6,7	8,9	11,8	13,2	13,3
Єдиний збір, який справляється у пунктах пропуску через державний кордон України, млрд грн	0,1	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2
Митні збори, млрд грн	1,1	0,5	-	-	-	-	-
Плата за виконання митних формальностей митними органами поза місцем розташування митних органів або поза робочим часом, встановленим для митних органів	-	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,0
Разом	54,3	96,4	83,8	87,1	115,9	124,8	118,9
Доходи Державного бюджету України, млрд грн	165,9	231,7	209,7	240,6	314,6	346,1	339,2
Питома вага митних платежів у доходах державного бюджету, %	32,7	41,6	40,0	36,2	36,8	36,1	35,1
Доходи Зведеного бюджету України, млрд грн	219,9	297,9	273,0	314,5	398,6	445,5	442,8
Питома вага митних платежів у доходах зведеного бюджету, %	24,7	32,4	30,7	27,7	29,1	28,0	26,9
ВВП, млрд грн	720,7	948,1	913,3	1082,6	1316,6	1408,9	1454,9
Питома вага митних платежів у ВВП, %	7,5	10,2	9,2	8,0	8,8	8,9	8,2

пуску товарів у вільний обіг з метою перевірки точності та достовірності даних декларацій і охоплює контроль бізнес-системи, записів, книг [7].

Водночас відсутність у Митному кодексі України чіткого визначення поняття «митний постаудит» ускладнює наближення вітчизняного митного законодавства до міжнародних норм, зокрема до положень Кіотської конвенції у частині регламентації по-стмитних перевірок.

Слід зазначити, що податки, які адмініструють митні органи Державної фіскальної служби України, надходять виключно до державного бюджету та мають вагомий частку у бюджетних доходах (табл. 1).

Значні бюджетні ресурси потребують посиленого контролю. Взагалі, митний постаудит не є новацією нової редакції Митного кодексу, в Україні він діяв і раніше, але митники мали обмежені права щодо його застосування. У 2012 році змінено правила проведення митного постаудиту. Так, за митними органами закріплено право перевіряти суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності у будь-який час впродовж трьох років після митного оформлення товарів. Окрім того, Кодекс дозволив митним органам отримувати інформацію від страхових та банківських установ.

У разі виявлення невідповідності в документах бухгалтерського обліку та фінансової звітності, митники можуть вимагати відновлення бухгалтерського обліку. Суб'єктам ЗЕД, у свою чергу, Митний кодекс надав право вимагати від представників митних органів перевірки відомостей, які свідчать на їх користь.

Отже, впровадження системи митного постаудиту повинно забезпечити реалізацію концепції добровільного дотримання експортерами та імпортерами нор-

мативно-правової бази. Крім того, розвинена система митного постаудиту займає важливе місце в системі управління ризиками, яка на сьогодні розглядається як основна філософія діяльності митних органів України.

Введення інституту постаудиту обумовлено необхідністю скорочення часу на проходження митних процедур, що є визначальною умовою прискорення руху товарів через митний кордон. Даний механізм заснований на розширенні прав митних органів та перенесенні акценту з перевірок, здійснюваних при ввезенні товарів та транспортних засобів на територію України, на постаудит, що обґрунтовано потребою запобігання зловживанням суб'єктів ЗЕД в умовах більш м'якого режиму митного контролю, який встановив Митний кодекс (через скорочення часових лімітів розмитнення товарів, зменшення кількості необхідних документів).

Процедури постаудиту, як правило, спрямовані на виявлення фактів заниження митної вартості, перевірку країни походження та кодів товарів згідно з класифікатором зовнішньоекономічної діяльності. Практика показує, що у більшості випадків за результатами виїзної перевірки митний орган виставляє суб'єкту ЗЕД податкові зобов'язання, пов'язані з недостовірним декларуванням витрат на транспортування товарів, сплату роаялті та вартості товару. Недостовірність відомостей про вартість товару митні органи підтверджують документами, наданими митними органами іноземних держав.

Слід зазначити, що, відповідно до досліджень Ініціативи глобальної фінансової цілісності Центру міжнародної політики (США), упродовж 2000-2009 років

Таблиця 2

Визначення коефіцієнта розбіжності за експортно-імпортними операціями України з її основними торговими партнерами

		2009		2010		2011		2012	
		Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт	Експорт	Імпорт
1	Азербайджан	1,07	1,54	1,31	1,07	1,27	0,71	1,38	0,89
2	Білорусь	0,98	1,00	1,01	1,00	0,95	1,01	Н.д.	Н.д.
3	Казахстан	0,67	1,58	0,96	1,15	1,08	0,63	0,84	0,58
4	Росія	0,93	0,96	0,96	0,96	0,99	1,61	1,02	1,96
5	Австрія	0,75	0,85	0,66	0,79	1,72	0,81	1,80	0,88
6	Бельгія	0,81	0,87	0,96	0,87	0,74	0,76	1,03	0,63
7	Іспанія	0,71	1,49	0,62	1,43	0,74	1,42	0,76	1,57
8	Італія	0,81	0,69	0,83	0,83	0,78	0,86	Н.д.	Н.д.
9	Литва	1,12	0,83	1,14	0,85	1,02	0,88	1,08	0,86
10	Нідерланди	1,14	0,67	1,07	0,65	0,95	0,81	1,07	0,70
11	Німеччина	0,90	0,78	0,71	0,79	0,67	0,94	0,82	0,92
12	Польща	1,05	0,63	0,99	0,70	1,01	0,68	1,01	0,67
13	Румунія	0,97	1,00	0,98	0,97	0,87	1,00	0,85	0,87
14	Словаччина	1,24	0,75	0,92	0,90	0,98	0,92	0,88	1,03
15	Великобританія	1,50	0,76	1,69	1,22	1,41	1,36	1,27	1,29
16	Угорщина	1,05	0,53	0,98	0,61	0,99	0,59	0,93	0,51
17	Фінляндія	0,81	0,99	0,73	0,94	0,57	1,01	0,65	0,97
18	Франція	0,76	1,24	0,90	1,27	0,72	1,25	0,79	1,27
19	Чехія	0,57	0,82	0,59	0,80	0,60	0,86	0,67	0,73
20	Швейцарія	8,12	1,31	8,76	2,10	1,00	1,19	1,15	1,46
21	Швеція	1,53	1,14	1,24	1,22	0,81	1,18	1,23	1,32
22	Індія	0,78	1,86	1,06	0,88	1,07	1,62	0,91	1,98
23	Китай	0,67	0,76	0,61	0,84	0,67	0,88	0,58	1,08
24	Корея	0,71	1,33	0,64	1,10	0,64	1,21	0,64	1,35
25	Туреччина	0,67	0,95	0,79	1,03	0,79	0,86	0,85	1,05
26	США	0,51	1,45	0,72	1,31	0,73	1,28	0,71	1,64
	Середнє значення	1,19	1,03	1,22	1,01	0,91	1,01	0,88	1,01

Таблиця 3

Втрати Державного бюджету України внаслідок заниження вартості імпорту, млн дол. США

Рік	Імпорт України	Експорт країн-партнерів	Абсолютна різниця в даних	Сума несплаченого мита (4*1,1*20/100)	Сума несплаченого ПДВ ((4*1,1+5)*0,2)
				З урахуванням вартості фрахту та страхування (коефіцієнт – 1,1)	
2008	85 535,4	86 691,3	- 10 185,3	909,8	2 422,7
2009	45 435,6	45 925,9	- 5 151,6	412,5	1 215,8
2010	60 740,0	53 294,8	- 8 975,1	440,7	2 062,7
2011	82 606,9	73 600,4	- 9 579,4	601,5	2 227,8
2012	84 658,1	62 625,7	- 4 737,4	283,8	1 099,0

понад 53% від загального обсягу світових незаконних фінансових потоків сформувалося внаслідок тінювих операцій у сфері міжнародної торгівлі [8]. Крім того, в умовах глобалізації зовнішня торгівля перетворилася на одну із основних сфер міжнародної конкуренції, у якій всі учасники прагнуть максимізувати наявні конкурентні переваги, іноді навіть із застосуванням дискримінаційних заходів. Так, однією з основних причин розбіжностей у макроекономічній статистиці країн-торгових партнерів, які виникають через особливості зовнішньоторговельного законодавства, є завищення (заниження) митної вартості товару. На основі митної вартості нараховуються ПДВ, мито, акцизний податок. У випадку, коли держава субсидією експорт, у суб'єктів ЗЕД виникає бажання завищити вартість експорту з метою одержання державних субсидій, при імпорті – навпаки, занизити вартість товарів з метою уникнення оподаткування. Як наслідок, експорт за даними статистики однієї країни може виявитися вище, ніж імпорт за даними іншої країни [9]. Зазначені розбіжності за експортно-імпортними операціями виявляються зазвичай лише на етапі проведення митного постаудиту. Водночас їх доцільно аналізувати та враховувати при плануванні бюджетних ресурсів держави та виробленні державної стратегії розвитку економіки країни (табл. 2).

Для експорту коефіцієнт розбіжності визначається шляхом співвідношення вартості експорту українських товарів (у цінах FOB) та вартості імпорту аналогічних товарів (у цінах CIF) країни-імпортера (торговельного партнера України). Такий коефіцієнт для України повинен коливатися в межах від 0,7 до 0,96. У разі перевищення даним коефіцієнтом верхньої межі (або, як правило, одиниці) необхідно детально проаналізувати причини такого зростання. Ними може бути «роздування» експорту товарів з метою незаконного отримання значних обсягів відшкодування ПДВ з бюджету, виведення коштів у банківські центри (Швейцарія, Кіпр, Віргінські Острови, Великобританія, США, Австрія) з метою мінімізації податкових платежів або зниження політичних ризиків тощо. Так, наприклад, коефіцієнт розбіжності зі Швейцарією у 2009-2010 роках становив 8,12 (!) та 8,76 (!) відповідно. У 2011-2012 роках він знизився до 1,00 та 1,15, натомість збільшився коефіцієнт з Австрією – до 1,7 та 1,8 відповідно.

Найбільш суттєві відмінності в експортній статистиці спостерігаються у сфері використання природних ресурсів та у добувній промисловості, де динаміка зростання експортних поставок є однією з найбільших серед усіх інших товарних позицій з огляду на сировинну орієнтацію вітчизняної економіки. Так, різниці у декларованих поставках нафти з України та отримуваних поставках даної сировини кінцевими країнами-отримувачами (імпортерами) суттєві: у грошовому еквіваленті – це 1812,9 млн дол. США у 2011 році та 503,8 млн дол. США у 2012 році [10, с. 49].

Отже, вітчизняний бізнес використовує схеми заниження або завищення вартості експортованих товарів залежно від багатьох чинників: політичної ситуації у країні, прозорості судової системи, рівня податкового навантаження.

Відповідно до обраної методики аналізу зовнішньоторговельних операцій коефіцієнт розбіжності за імпортними операціями між країнами-партнерами визначається шляхом співвідношення вартості імпорту товарів (у цінах CIF) України як країни-імпортера та вартості експорту аналогічних товарів (у цінах FOB) торговельного партнера України як країни-експортера. Такий коефіцієнт повинен коливатися в межах від 1,04 до 1,3 залежно від географічного розміщення країн-партнерів, типу вантажу та його вартості, вартості фрахту і страхування (вартість імпорту товарів в Україну, для країни-партнера це експорт за ціною FOB) умовно дорівнює одиниці плюс вартість фрахту і страхування – близько 0,04(0,3). У разі, якщо коефіцієнт менший нижньої межі (або, як правило, одиниці), необхідно проаналізувати причину такої різниці.

Виходячи з даних таблиці 2, можна припустити, що в Україні досить поширене таке явище, як контрабандний імпорт товарів та інші схеми, які впливають на зменшення податкового зобов'язання імпортером (заниження митної вартості, маніпуляція з товарним класифікатором, подання неправдивих даних стосовно країни походження товарів). Підміна реальної країни-імпортера відбувається виключно з метою мінімізації сплати податків при перетині митного кордону України – занижується митна вартість товару, що, у свою чергу, значно зменшує нараховані суми митних платежів. У підсумку держава втрачає великі обсяги бюджетних ресурсів. У таблиці 3 проаналізовано втрати двох основних митних платежів – мита та ПДВ, без урахування потенційних втрат акцизного податку та податку на прибуток підприємств.

Як свідчать дані таблиці 3, заниження митної вартості вітчизняного імпорту зумовлює потужні втрати надходжень мита та ПДВ. Так, лише впродовж аналізованого періоду Державний бюджет України недоотримав, відповідно до здійснених розрахунків, мита у сумі 2 648,2 млн дол. США та ПДВ у сумі 9 028,0 млн дол. США. У гривневому еквіваленті це 18 548,3 млн грн. та 65 085,7 млн грн. відповідно. Для країни з розбалансованою системою державних фінансів втрата 18,5 млрд грн мита та 65,1 млрд грн ПДВ за п'ять років – дуже серйозний виклик.

Зазначене актуалізує питання вдосконалення форм і методів проведення заходів фіскального контролю, у т.ч. митного постаудиту, як вагомого джерела поповнення державної казни.

В Україні інструментом реалізації форми митного контролю на основі постаудиту є документальна перевірка. Відповідно до ст. 345 Митного кодексу України, документальна перевірка – це сукупність заходів, за допомогою яких органи доходів і зборів

переконаються у правильності заповнення митних декларацій, декларацій митної вартості та в достовірності зазначених у них даних, законності ввезення (пересилання) товарів на митну територію України або на територію вільної митної зони, вивезення (пересилання) товарів за межі митної території України або за межі території вільної митної зони, а також своєчасності, достовірності, повноти нарахування та сплати митних платежів. [11]. Митні органи ДФС мають право здійснювати митний контроль шляхом проведення документальних виїзних (планових або позапланових) та документальних невиїзних перевірок дотримання законодавства України з питань державної митної справи.

Впродовж 2010–I кв. 2013 рр. митними органами України проведено 2874 перевірки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, за результатами яких бюджетні ресурси держави поповнилися майже на 1,0 млрд грн (табл. 4).

Таблиця 4

Кількість перевірок, проведених митними органами та сум донарахованих митних платежів

Рік	Вид документальної перевірки	Кількість перевірок	Донараховано, млн грн
2011	- планові перевірки	330	26,2
	- позапланові перевірки	103	127,0
	Разом виїзні перевірки	433	153,2
	Невиїзні перевірки	812	192,9
ВСЬОГО:		1 245	346,0
2012	- планові перевірки	369	36,9
	- позапланові перевірки	61	350,9
	Разом виїзні перевірки	430	387,8
	Невиїзні перевірки	831	215,1
ВСЬОГО:		1 261	602,9
I квартал 2013	- планові перевірки	234	8,7
	- позапланові перевірки	5	4,5
	Разом виїзні перевірки	239	13,2
	Невиїзні перевірки	129	27,6
ВСЬОГО:		368	40,8
РАЗОМ:		2 874	989,8

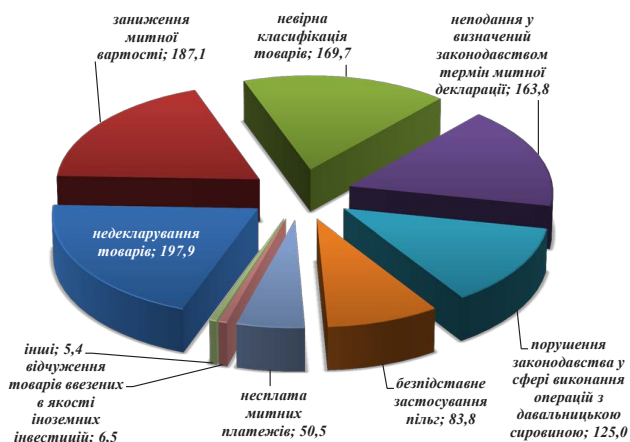

Рис. 1. Основні порушення, виявлені під час проведення документальних перевірок впродовж 2011 року–I кварталу 2013 року, млрд грн

Узагальнені обсяги порушень, виявлених митними органами України під час проведення документальних перевірок упродовж 2011 року–I кварталу 2013 року, наведені на рисунку 1.

Найбільша частка виявлених порушень здійснюється недекларуванням товарів – 20,0%. Далі питома вага розподілилася таким чином: заниження митної вартості – 18,9%; невірна класифікація товарів – 17,1%; неподання у визначений законодавством термін митної декларації – 16,6%; порушення законодавства у сфері виконання операцій з давальницькою сировиною – 12,6%; безпідставне застосування пільг – 8,5%; несплата митних платежів – 5,1%; відчуження товарів, ввезених в якості іноземних інвестицій, – 0,7; інші – 0,5%.

Висновки з проведеного дослідження. Митний постаудит є одним з пріоритетних напрямів роботи митних органів України, який дозволяє виявляти незаконні схеми ухилення від сплати податків і зборів, що мають системний характер, аналізувати і розробляти відповідні критерії для своєчасного запобігання правопорушенням чинного законодавства. Він також дозволяє застосовувати до тих суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, в яких за результатами перевірок не виявлено порушень митного законодавства, процедури спрощеного митного контролю.

Митний постаудит є дієвим інструментом поповнення бюджетних ресурсів держави та ефективною формою здійснення митного контролю, проте, як засвідчили наведені розрахунки, втрати Державного бюджету України від тіньових схем у зовнішньоекономічній діяльності залишаються значними. Отже, механізм контролю у сфері оподаткування експортно-імпорتنних операцій потребує подальшого вдосконалення. Погоджуємося з думкою О. Гончарука, який пропонує такі орієнтири підвищення ефективності митного постаудиту в Україні:

- покращення аналітичної роботи на стадії планування контрольно-перевірочних заходів;
- налагодження взаємодії та співпраці з митними органами інших країн;
- вдосконалення електронної бази даних та покращення дієвості її використання;
- активізація взаємодії з суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності, які є об'єктами перевірки;
- створення сприятливих умов розширення прав митних органів у частині доступу до інформації, що перебуває в базах даних інших органів державної влади [12, с. 305].

Важливим вектором розбудови механізму митного постаудиту вважаємо також інтенсифікацію оперативного обміну інформацією між податковими та митними органами Державної фіскальної служби України, що дозволить ефективніше і швидше відстежувати податкові та митні ризики і контролювати податкові зобов'язання при здійсненні експортно-імпорتنних операцій, забезпечивши тим самим повноцінні умови для поступового відходу від практики 100-відсоткового фізичного огляду товарів під час переміщення їх через митний кордон України.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Подальший пошук резервів оптимізації процедури та підвищення фіскального значення митного постаудиту в контексті необхідності упорядкування оподаткування зовнішньоекономічної діяльності з метою стабілізації державних фінансів та зменшення боргових навантажень на державний бюджет доцільно, на нашу думку, проводити у напрямі формування ефективних моделей управління митними ризиками.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Пашко П.В. Щодо окремих питань забезпечення ефективності митного контролю / П.В. Пашко // Митна безпека. – 2010. – № 1. – С. 6-13.
2. Співак І.В. Технології митного контролю доцільно удосконалити / І.В. Співак // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». – 2010. – № 2(6). – С. 146-150.
3. Копцева Л.О. Вплив міжнародних митних правил на законодавство України щодо митного аудиту / Л.О. Копцева // Митна справа. – 2010. – № 4(70). – С. 62-71
4. Вакульчик О.М. Концептуальні засади діяльності митних органів з постмитних перевірок суб'єктів ЗЕД / О.М. Вакульчик, О.О. Кнішек // Вісник академії митної служби України. – 2009. – № 2. – С. 46-54.
5. Міжнародна конвенція про спрощення і гармонізацію митних процедур [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_643?test=qY4Mfbtc78fVKxBUZiQSo0Q8H14Uks80msh8le6.
6. Єсипчук Н. Перспективи митного контролю: постаудит / Н. Єсипчук // Митниця. – 2009. – № 2(51). – С. 8-9.
7. The Modernized Community Customs Code [Електронний ресурс] / European Commission. – Режим доступу : http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/.../458rev_en.pdf.
8. Robert Z. Lawrence, Margareta Drzeniek Hanouz, Sean Doherty, John Moavenzadeh. The Global Enabling Trade Report 2010 [Електронний ресурс] // World Economic Forum, Geneva, Switzerland, 2010. – Режим доступу : http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalEnablingTrade_Report_2010.pdf.
9. Robert Z. Lawrence, Margareta Drzeniek Hanouz, Sean Doherty. The Global Enabling Trade Report 2012: Reducing Supply Chain Barriers [Електронний ресурс] // World Economic Forum, Geneva, Switzerland, 2010. – Режим доступу : <http://www.weforum.org/s?s=global+enabling+trade+report>.
10. Тіньова міжнародна торгівля: макроекономічна теорія та фіскальні наслідки для України : монографія / [Вдовиченко А.М., Зубрицький А.І., Рубцов О.М., Семирянов Д.Я., Серебрянський Д.М.]; за заг. ред. Д.М. Серебрянського. – К. : Алерта, 2014. – 202 с.
11. Митний кодекс України від 13.03.2012 року № 4495-VI [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
12. Гончарук О.А. Особливості проведення і шляхи удосконалення митного постаудиту / О.А. Гончарук // Південноукраїнський правничий часопис. – 2011. – № 3. – С. 303-305.

УДК 336.719(477)

Стечишин Т.Б.*кандидат економічних наук,**старший викладач кафедри банківської справи**Тернопільського національного економічного університету***ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОГО МОНІТОРИНГУ В БАНКІВСЬКІЙ СФЕРІ УКРАЇНИ**

У статті проведено дослідження сучасного стану фінансового моніторингу в банківській сфері України. Окреслено основні проблеми, з яким стикаються банки при організації фінансового моніторингу з метою протидії легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом. Запропоновано удосконалення діючої нормативної бази із врахуванням міжнародних вимог, схеми ідентифікації клієнта та виявлення підозрілих операцій, враховуючи ризик-орієнтований підхід.

Ключові слова: фінансовий моніторинг, фінансовий контроль, відмивання грошей, банківська система, суб'єкт первинного фінансового моніторингу.

Стечишин Т. Б. ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ СИСТЕМЫ ФИНАНСОВОГО МОНИТОРИНГА В БАНКОВСКОЙ СФЕРЕ УКРАИНЫ

В статье проведено исследование современного состояния финансового мониторинга в банковской сфере Украины. Определены основные проблемы, с которыми сталкиваются банки при организации финансового мониторинга в целях противодействия легализации средств, полученных преступным путем. Предложено усовершенствование действующей нормативной базы с учетом международных требований, схемы идентификации клиента и выявления подозрительных операций, учитывая риск-ориентированный подход.

Ключевые слова: финансовый мониторинг, финансовый контроль, отмывание денег, банковская система, субъект первичного финансового мониторинга.

Stechyshyn T.B. PROBLEMS OF FORMATION OF FINANCIAL MONITORING IN THE BANKING SECTOR UKRAINE

The article studies the current state of financial monitoring in the banking sector of Ukraine. The basic problems faced by banks in the organization of financial monitoring aiming to counteract to legalization of money received via criminal ways are outlined. Improvements of the current regulations in accordance to international requirements, customer identification schemes and detection of suspicious transactions considering risk-based approach have been offered.

Keywords: financial monitoring, financial control, money laundering, banking system, subject of primary financial monitoring.

Постановка проблеми. Сучасні економічні процеси, що відбуваються в Україні та світі вимагають значної уваги та ґрунтовного дослідження. Зважаючи, що розвиток національної економіки, забезпечення її стабільності та ефективності залежить від сталості діяльності банківської системи, доцільно здійснювати регулювання та нагляд за нею. Для цього державою розробляються і впроваджуються закони, що регламентують діяльність банків, а також положен-

ня, які встановлюють межі їхньої поведінки. Органи влади, фінансова і банківська системи прагнуть перекрити джерела накопичення доходів, одержаних злочинним шляхом, насамперед у сфері господарських відносин, запобігти відмиванню «брудних» грошей, тобто грошей здобутих злочинним шляхом. Повноцінна діяльність у даному напрямку неможлива без впровадження дієвої системи фінансового моніторингу, що полягає в здійсненні контролю за операціями,